

DAN MLADOSTI '81

SVOJO MLADOST SO VIDELI

V NAŠI MLADOSTI

Je mogoče ustaviti čas? Če bi bilo mogoče, bi bil človek s svojim izrednim znanjem in hotenjem vsekakor sposoben storiti tudi to. Vendar bi to najbrž pomenilo sedanjost brez preteklosti in brez prihodnosti. Zato je prav toliko vprašljivo tudi vprašanje, koliko si človek to zares tudi želi.

Vsakčas je pred svoje ljudi postavjal določene naloge, prihodnost pa je pokazala in dokazala, v koliki meri so bile te naloge uspešno opravljene. Za zares izjemne naloge, ki jih postavi obdobje pred neko generacijo, je potrebno manj časa, da bi

doumeli, kako velike so te naloge zares bile, generacija, ki jih uspešno opravi, pa se v kolesje zgodovine vpiše z zlatimi črkami.

V našem zgodovinskem razvoju je bilo takih generacij nedvomno več, a v zlato knjigo spominov velja vpisati predvsem vse tiste znane in neznane posameznike, ki so se složno kot eden postavili po robu fašističnemu zavojevalcu in domačim izdajalcem ter izbojevali naš današnji vsakdan. Veliko požrtvovanja, samoodpove-

dovanja in človeških življenj je bilo potrebno, vendar za generacijo brez otroštva in mladostne razposajenosti to ni bilo pomembno. Svojo mladost so videli v naši mladosti, svoje življenje v življenju svobodnih rodov, ki jim bodo trpljenje, lakota, pomanjkanje itn. tuji kot vsi tujki na zdravem sadežu.

Bi bilo torej sploh prav ustaviti čas, živeti v sedanjosti in pozabljati na vse tiste, ki so svoja upanja in hotenja usmerili v nas? Bi bilo to sploh še življenje vredno človeka? ig

MALI ILEGALČEK RUDI

Mali Rudi je bil sin Rudija in Anice Rojc iz Most. Oba sta bila pred vojno zaposlena v Saturnusu — Anica kot delavka, Rudi pa je bil ključavničar. Delal je v strojnici, kjer je med delom nastala njegova pesem Čistilec parnih kotlov. Zelo rad je risal, modeliral, pa režiral in celo sam igral pri moščanski Svobodi. Skratka, bil je zaverovan v umetnost, hkrati pa kot komunist predan boju za drugačen, pravičnejši svet. Žato se je večkrat znašel v zaporu, celo v mučilnici beograjske Glavnjače.

Med italijansko okupacijo je moral že junija 1941 v ilegalno, še preden se mu je rodil sin Rudi. Jeseni 1942 je odšel v partizane, od koder se je zaradi boleznih in operacije moral vrniti. Dolge mesece ilegalnega dela v zamreženi Ljubljani mu je okupator hotel prekiniti in ga uničiti za nagrado 20.000 lir. Ko se je v drugo, tokrat z ženo, hotel vrniti v partizane, so ga belogardisti prepoznali in ga skušali zadržati. A uspelo mu je zbežati. V tretje mu je uspelo priti čez blok in prek Dolomitov na Primorsko. Desetega aprila 1945 je padel v šebrelskih hribih. V spomin nanj je po njem poimenovana ulica v Mostah.

Ko je bilo malemu Rudiju komaj osem mesecev, je morala tudi njegova mamica v ilegalno. Vse dotlej je Anica v otroškem vozičku z vgrajenim dvojnimi dnem in spečim dojenčkom v njem prepeljala veliko ilegalnega tiska. To njeno delo je odkril domači izdajalec, ki je k sreči ni zalotil pri akciji, le nevarneje je postalo zanjo. Takrat sta z možem stanovala v Novih Jaršah. Za njiju in za malega sinka se je pričel najtežji del ilegalnega življenja, kajti otrok je potreboval izdatno zdravniško pomoč. Zaradi prirojene napake v ustih so bile potrebne tudi operacije. In ko je moral mali Rudi prvič na tako operacijo, je šla Anica na okrožni urad na Miklošičevo cesto po napotnico za bolnišnico. Tu jo je neki belogardist legitimiral, vzjel ji je legitimacijo in jo odnesel karabinerjem v zgradbo čez cesto. Anica je hitro stekla k dr. Derču, ki ji je napisal napotnico za bolnišnico, kjer je bil otrok 14 dni vedno pod stražo. Ko ga niso več stražili, je dr. Derč materi sporočil, naj pridejo ponj, če ga imajo kam dati. Malega Rudija sta sprejela Rojčeva znanca Anica in Jože Povše iz Most, Ob železnici št. 1. Pri njima je bil približno dva meseca. Mamica ga je lahko obiskovala in negovala, saj je bil po operaciji zelo slaboten. Pričelo je postajati nevarno zanj in treba je bilo poiskati drug dom. Na pot se je podala Ana Zihlerova, ki je vodila organizacijo, katera je skrbelo za otroke-ilegalčke v Ljubljani. Obiskala je aktivistko Slavko Porenta v Zalogu, Hladilniška ulica 4 (sedaj 5) in jo povprašala, če bi sprejela malega Rudija. Tovarišica Porentova je imela moža v partizanih, sama pa je bila aktivistka SNP in mati dveh majhnih otrok. Tu bi bilo prenevarno za vse, če bi vzela še Rudija, je ugovorila tovarišica Zihlerova, istočasno pa je Porentovo zaprosila, naj poižve za tako družino,

pri kateri bi bil otrok varen. In res, našla je zakonca Tončko in Srečka Žuljan, doma za Bežigradom. Oba sta bila aktivista OF. Ker nista imela svojih otrok, sta se prav razveselila malega Rudija. Seveda je moral priti Rudi do novih rejnikov v največji tajnosti. Dogovorili so se, da ga prinesejo na tramvajsko postajo pri Sv. Križu (sedanje Žale), kamor se je pripeljala tovarišica, ki naj bi ga prevzela. Tja sta ga prinesli tedanja rejnica Anica Povše iz Most in Rudijeva teta Francka Zupančič iz Zelene jame.

Ker nobena od njiju ni poznala tovarišice, kateri naj bi izročili otroka, jima je Rudijeva mamica po spominu narisala njen obraz. Po daljšem čakanju je iz tramvaja izstopila ženska, ki

Rudi Rojc — ilegalček

se je zdela Francki Zupančičevi prav taka, kot jo je imela narisano na lističu. Ogovorila jo je in hitro sta se sporazumeli, kaj morata urediti. Medtem se je približala Anica Povšetova, ki je z otrokom zaradi varnosti stala nekoliko vstran. Tovarišica, ki je prevzela otroka, je bila Minka Sabja iz Fondove hiše na Dunajski cesti (sedaj Titova c.) v Ljubljani. Tovarišica Minka je otroka odnesla v Zalog k Slavki Porentovi, še isti dan pa je prišla ponj rejnica Tončka Žuljan.

Tedaj je Rudi prestal že dve operaciji. Ves oslavljen in pri tujih ljudeh je pogosto jokal. Prav jok je bil pogosto vzrok pretečene nevarnosti, sicer bi še lahko ostal pri Povšetovih. Ko je Rudi prišel k Žuljanovim, ni hotel v posteljo, ker se je bal bolnišnice. Žuljanova sta bila zelo potrpežljiva z njim, zato se je ob skrbni negi kmalu umiril. »Postal je tako ljubeč,« se ga spominja Tončka Žuljanova. Pripoveduje, da sta ga večkrat obiskala mamica in očka ter z njim trpela, ko je mali nebogljencek prestajal še tri operacije. Tudi tovarišica Zihlerova je zelo skrbelo zanj. Našla mu je celo voziček. Ker prvi ni bil dovolj lep, mu je preskrbelo lepšega, ki ga je dobila nekje v Gradišču. Novi oče Srečko Žuljan pa mu je izdeloval lesene igračke, ki so Rudija zelo osrečevale.

Ko je mali Rudi končal z operacijami, se je tudi Anica podala v partizane. Na poti so jo v Šentrupertu na Krasu zajeli Nemci, ki so ravno takrat pripravljali blokado tega kraja. Zaprli so jo le čez

ADA KRIVIC je v svoji študiji Skrb za ogrožene družine z otroki v Ljubljani v času od aprila 1941 do maja 1945 (ilegalčki) zapisala:

»Julija 1941 me je Tone Tomšič zadolžil, da poleg partijske blagajne in stanovanj ilegalcev prevzamem še skrb za družine ilegalcev in njihovih otrok.« Tako je tovarišica Krivičeva do svoje aretacije maja 1942 skrbelo za okoli 15 otrok, večinoma dojenčkov in majhnih otrok.

Za njo je to dolžnost prevzela Ana Zihlerova, ki je s svojimi poverjenicami do osvoboditve skrbelo za 107 otrok ilegalčkov in 76 otrok, ki so živeli pri materah. Seveda je bilo to delo možno le ob široki mreži organizacije SLP, kasneje SNP, v kateri je deloval poseben sektor za pomoč ilegalčkom. Ta organizacija, ki je vključevala domala vse zavodne Ljubljancane, je opravila ne samo veliko humano, temveč tudi široko politično delo v narodnoosvobodilnem boju znotraj z žico obdane okupirane Ljubljane.

Ada Krivic pripravlja v sodelovanju z nekdanjimi sodelavci zbornik, v katerem bodo zbrana pričevanja in spomini na vseljudo skrb za ogrožene družine.

V akcijo za zbiranje tega gradiva smo se vključili tudi sodelavci iz naše občine. S pomočjo članov zgodovinske komisije pri odboru ZZB NOV in medvojnega aktiva OF občine smo do sedaj zbrali skoraj 50 pisanih pričevanj. To število pa še zdaleč ni zadovoljivo, saj so bili naši občani množično udeleženi v NOB in so bile zato tudi preganjene številne družine z otroki. Vabimo torej vse, zlasti matere, ki bi lahko zapisali ali povedali, kako so z otroki preživljali strahote internacije, zapore in preganjanja okupatorja in domačih izdajalcev.

Medvojni aktiv OF občine Ljubljana Moste-Polje

noč, ker jih je s sliko sinja Rudija prepričala, da je prišla po hrano zanj. Drugo jutro je nadaljevala pot v partizane, od koder se je po osvoboditvi srečno vrnila.

Rudijeva mamica Anica Rojc je nosilka partizanske spomenice 1941. Ne živi več. Ostala pa mu je druga mama, Tončka Žuljan, ki je sedaj v domu ostarelih občanov za Bežigradom. Vezi, ki so nastale v najtežjih dneh okupacije, so še vedno žive in trdne. Rudi jo pogosto obiskuje, sam ali s svojo družino, in ji prinaša cvetje v znak spoštovanja in ljubezni do nje.

Razširjen zapis Anice Koder, ki ga je napisala po pripovedovanju Tončke Žuljan, Angele Dovgan, Marije Bele in Slavke Porenta, je napisala Fani Tomičević.

KEMIČNA TOVARNA V MOSTAH

RDEČA TOVARNA

(Nadaljevanje in konec)

DELO V KEMIČNI TOVARNI MED VOJNO IN PO NJEJ

Med narodnoosvobodilno vojno tovarna ni redno delala. Težave so bile s surovinami, prek raznih sabotraž so zavedni delavci dajali vedeti, da niso hoteli hlapčevati okupatorju. Takoj ko so Italijani zasedli Kemično tovarno, je bila v njej organizirana OF, in to po celicah v vsakem oddelku. Prvi člani so imeli dožnost pridobivati nove člane, zbirati denarno pomoč, razpečevati literaturo OF, zbirati razni material, kasneje pa organizirati sabotraže. Najagilnejši so bili: Ivan Komac, Franc Kralj, Franc Alič, Ivan Alič, Franc Recek, Albert Samar, Brulc, Franc Povh, Alojz Maček, Alojz in Ivan Velepec. Po navodilih Ivana Bratka in neposredno Toneta Dolinška so organizirali razne sabotraže; dve med njimi sta toliko pomembni, da naj ju nadrobneje opišem. Prva je bila 14. decembra 1941: ob 7. uri zvečer so bili minirani prva turbina in dva generatorja. Miniran je bil tudi parni stroj, vendar je drobec razstreljenega generatorja presekal zažigalno vrvico, tako da je ostal stroj nepoškodovan. Tovarna več dni ni obratovala.

Druga sabotraža je bila februarja 1942 v vakuumski kuhalnici, kjer je bil miniral kotel

za izparevanje. Brez tega tovarna ni mogla obratovati več kot leto dni. Pri teh akcijah so sodelovali Franc Alič, Ivan Alič, Franc Kralj in drugi.

Položaj v tovarni je postal zelo napet. Zato je več tovarišev odšlo v partizane, nekaj pa jih je bilo aretiranih in odpeljanih v internacijo. Italijani so si zelo prizadevali, da bi odkrili storilce. Prišlo je do več aretacij in strahopetneži, ki so vohunili za člani OF. Med njimi je bil tudi Peter Strnišar, ki je bil zato v tovarni likvidiran. Nekaj pa je bilo tudi takih, ki so bili na strani OF, a samo čakali rešitve na račun aktivnih članov OF.

Ker so torej za nekatere člane OF postajala tla prevročna, so odšli v partizane. Nekaj pa jih je bilo aretiranih in poslanih v internacijo. Med njimi tudi eden glavnih sindikalistov in zagovornik delavskih pravic Ivan Koman.

Med delavci Kemične tovarne je bilo v štiriletnem boju 24 žrtev fašizma, katerim je bila 29. novembra 1951 odkrita plošča v spomin padlim in umrlim žrtvam v internaciji. Jakoba Čmeta iz Zadobrove, predelavca v Kemični tovarni in prve žrtve buržoaznega režima na Zaloški cesti 24. aprila 1920, ni na plošči.

Drugi pa so:

Alič Ivan
Brodnik Jože
Gašper Franc
Gradišar Ciril
Hudež Franc
Judež Martin
Kolar Janez
Koman Janez
Kozina Anton
Kožar Janez
Lipovž Franc
Lutmar Maks

Mahkovec Maks
Oblak Janez
Omahen Pavel
Sevšek Franc
Snoj Jože
Štrubelj Martin
Tavčar Alojz
Tivadar Franc
Velepec Alojz
Velepec Ivan
Zajec Franc
Zakrajšek Rafael —
ustreljen kot talec

Po kapitulaciji Italije so tovarno zasedli Nemci. Najprej pa so vse njim naklonjene preselili v Avstrijo in Nemčijo! A tudi ob nemški zasedbi tovarne OF ni prenehala delati, marveč je vztrajala do konca vojne. Iz skladišč je bilo odpeljanega precej materiala, čeprav je za to vedel obratovodja Jože Šubert.

Po osvoboditvi so se delavci takoj zavzeli za obnovo tovarne. Organizirano sindikalno delo pa je bilo usmerjeno na udarniško delo zunaj tovarne. Prvi predsednik

Nadaljevanje na 4. strani

Skupina delavcev Kemične tovarne. Z leve proti desni: ležijo Alojz Zajc in dva neznana delavca; sedijo Janez Novak, Jože Vidic, mojster Jože Zajc, Miha Mehle in Franc Maček; stojijo pa zadaj Lado Kopač, Janez Lukec, Rudi Selan, Primčev iz Zadvora in Karel Gračner

sindikata je bil Miha Mehle. Septembra leta 1950 so izvolili prvi delavski svet in Miha Mehle je bil izvoljen za predsednika upravnega odbora. Prevezel je zlati ključ samoupravljanja in ga varoval dve leti.

Miha Mehle je bil navdušen sindikalni delavec in politik. Poznali so ga vsi delavci v Kemični tovarni, saj je s svojim malim vlakom več let na vse področje sedanje železniške tovarne postaje v Zeleni jami vsak dan dovažal iz tovarne odpadli material. Bil je preprost govornik, desna roka Ivana Komana in Franca Leskoška. Bil je borben delavec, ki ima veliko zaslug za zmago delavskega razreda.

Leta 1922 je bila v Zalogu ustanovljena čitalnica kot napredno društvo, ki mu je bil delovni oče takratni nadučitelj Anton Drašček. Čitalnica je bila sicer pod vplivom narodne stranke, a Draščku se je posrečilo vključiti vanjo večino fantov iz delavskih družin, kmečkih fantov in inteligenco — to je železniških in nekaj papirniških uradnikov. Drašček je bil sila napreden. Kot dober organizator, vnet za kulturo in šport, je znal tudi kmečkimi delavcem in kmetom pomagati z različnimi nasveti. Organiziral je prvi tamburaški zbor, v katerem je sodelovalo večina fantov — tudi Miha Mehle. V okviru čitalnice je delal tudi pevski zbor, igrali so, telovadili, se učili vrtnarstva, čelbearstva itd.

17. maja 1923 pa je bilo ustanovljeno delavsko športno društvo Vesna, v katero se je vključilo veliko mladih iz železniških družin. Inicijatorja ustanovitve Vesna sta bila Peter Čermelj in Gabriel Žetko, najbrž prvi predsednik.

V čitalnici je medtem prišlo do političnega razcepa zaradi pojava orjune med narodnjaki in napredno inteligenco ter naprednim delavskim članstvom, ki so ga vodili Jože Mazovec, Jože Kačar, Peter Čermelj, Maks Majeršič in drugi.

Po enoletnem oblastnem razpustu Vesne je bilo leta 1924 ustanovljeno telovadno kulturno društvo Svoboda. Prvi predsednik je bil Jernej Vezetik iz Zg. Kašlja, predsednik odbora Viktor Sluga, tajnik pa Karlo Kralj. Leta 1926 se je preimenovala Svoboda v delavsko kulturno društvo, Svoboda z zvezo v Ljubljani, ki je bila ustanovljena v začetku leta 1927.

Miha Mehle

Ker je čitalnica postopoma propadala, so naprednjaki ustanovili telovadno društvo Sokol, ki je prav tako pritegnilo precej fantov iz vrst delavcev in inteligence, čeprav so bili večinoma odvisni od zaposlitve. Čitalnico so vodili Anton Drašček, Andrej Maselj, Ciril Požar, Rodela, Leopold Štemberger itd.

Po izvolitvi novega partijskega vodstva je politično in kulturno delo v Zalogu zopet oživel. Svoboda je dobivala vedno več pristašev med delavstvom, ker so pričeli prihajati v Zalog razni ilegalni politični delavci, med njimi Polde Maček, Franc Leskošek, Sergej Kraigher, Tone Tomšič, Pepca Kardelj, Angelca Dovč-Ocepek, Mirko Zlatner in drugi, ki so bili navedeni že prej.

V svobodi se je pričelo politično ilegalno delo po nalogu komunistične partije. Vključeno je bilo vse napredno delavstvo, mladi pa so širili propagando za delavsko gibanje, trosili letake in lepili razne plakate, ob volitvah razpečevali partijsko literaturo in jo študirali. Organizirali so tudi razne izlete v naravo, ki pa so bili izrazito političnega značaja: za združevanje delavskega razreda, proti kapitalizmu in izkoriščanju. Izleti so bili na Rašico, Janče, Ježico, v Zadvor, Ihan, Trzin itd. Glavni organizatorji so bili: Jože Mazovec, Adolf Jakhel, Polde Maček, Franc Taurer, Jaka Skuk, Peter Čermelj, Ludvik Kukovica, Jože Kačar in drugi.

Po prepovedi Svobode je napredno delavstvo kmalu ustanovilo novo kulturno društvo Vzajemnost, katerega prvi predsednik je bil Miha Mehle, tajnik pa Franc Taurer. Društvo je bilo ustanovljeno v Sp. Kašlju pri Zimovcu. Aktivno je delovalo do leta 1939 v prostorih Alojza Židana in je imelo v glavnem značaj političnega ilegalnega dela komunistične partije. Miha Mehle se kljub visoki starosti — 84 let — še vedno udeležuje raznih sestankov. Njegova dolgoletna aktivnost v delavskem političnem sindikalnem gibanju naj bo zgled tudi nam, sedanjim delavcem v sindikalnih in samoupravnih organizacijah našega socialističnega družbenega sistema.

Zapisal ROMAN KLEŠNIK

Odvoz boksitnih odpadkov iz Kemične tovarne proti odlagališču, kjer je sedaj železniško skladišče. Z leve proti desni: Miha Mehle, Franc Boh, Lojze Zajc in neznani delavec

TITO

*TITO je beseda — kakor topel dom,
ko sediš ob ognju in gledaš ljudi,
ki brezskrbno hodijo po ulici.*

*TITO je beseda — ko pomisli, na svobodo,
v kateri je za vse dovolj prostora.*

*TITO je beseda — kot materin poljub,
ki dobiš ga na rdeče lice.*

*TITO je beseda — velika kakor nebo,
neskončna kakor morje in svetla kakor sonce.
TITO je beseda, ki bo večno živela v naših srcih
in nikogar ni na svetu,
ki bi jo mogel iztrgati iz naših src.*

NEVENKA KOSIČ, 7. a
OŠ Vide Pregarc

Moj očka — brigadir

Kot gimnazijec se je moj očka udeležil več mladinskih delovnih brigad. Najprej je pomagal graditi športni stadion med gimnazijo Moste in TVD Partizan, izkopati vodovodne kanale za takratno igrišče na Gmajni in posipati ugaske za bodoče zele-nice.

Po šesti gimnaziji leta 1959 pa je kot komandir drugega voda sodeloval v II. ljubljanski mladinski delovni brigadi Toneta Tomšiča pri gradnji štajerske magistrale na odseku Žgornje Loke—Blagovica—Trojane. Komandant brigade je bil Janez Kocjančič. Očka mi je povedal do-življaj iz te brigade.

»Do udarniške dekadne nam je manjkalo še nekaj kubikov izkopa zemlje in ilovice. Na brigadnem sestanku smo sklenili, da bomo naslednji dan poleg običajnih šest ur delali še dve uri udarniško, če bo potrebno, bomo pa še potegnili.

Moj vod je kopal globoke jame za sani-ranje drsečega hriba. Tako smo bili zag-nani v delo in upanje na dekadno, da niti opazili nismo, kdaj so drugi brigadirji zapu-stili delovišče! Zmračilo se je. Prišla sta normirec, ki nam je izračunal precejšen presežek in komandant Kocjančič.

S pesmijo smo se vračali v tabor. Toda joj! jedilnica je bila že zaprta! Pozabili so na

nas, je zavzdihnila Meta. Kratek posvet in komandant odloči: »Za menoj! Peljal nas je k bližnjemu kmetu in mu velel, naj sname iz dimnika salamo in nareže kruha. Zagotovil mu je, da mu bo to štab naselja takoj povr-nil.

Si bodo že zapomnili, kdaj so na nas po-zabili, je napol zagrozil komandant Koc-jančič in s sladkim moštom zalil svoj 182-odstotni presežek dekadne norme.«

JANEZ GRČAR, 5. c
OŠ Vide Pregarc

Ne reci nič

Molči.

Mar ne slišiš šepetanja vetra?

Ne, ne govori.

Lepa je tišina.

Poglej meglo,

ki se spušča na reko.

Poglej, molči

in nežno objema

skrite sanje valov.

Poglej me

in ne reci nič.

Ljubim tišino, reko, veter,

ljubim tebe, ker si veter,

reka, tišina.

Zato ne reci nič,

molči,

in zaživel boš

v toplen ritmu ljubezni.

ALENKA SLABE, 8. č
OŠ Ketteja in Murna

Ni bilo časa

Ni bilo časa za dolge sprehode,

pogovore v temi,

ni bilo časa za tisoč skrivnosti.

Bile so bombe,

podrti mostovi,

požgano žito

in vajin strah.

Mučili so te za zidovi,

udarec je padal za udarcem

in ti izgubljal si zavest.

Niso ti vzeli vsega,

Ostala je misel nanjo,

ki misli nate,

boji se zate.

Ni bilo časa za sanje o jutri

in skrivanja po parku,

ni bilo časa za tisoč skrivnosti,

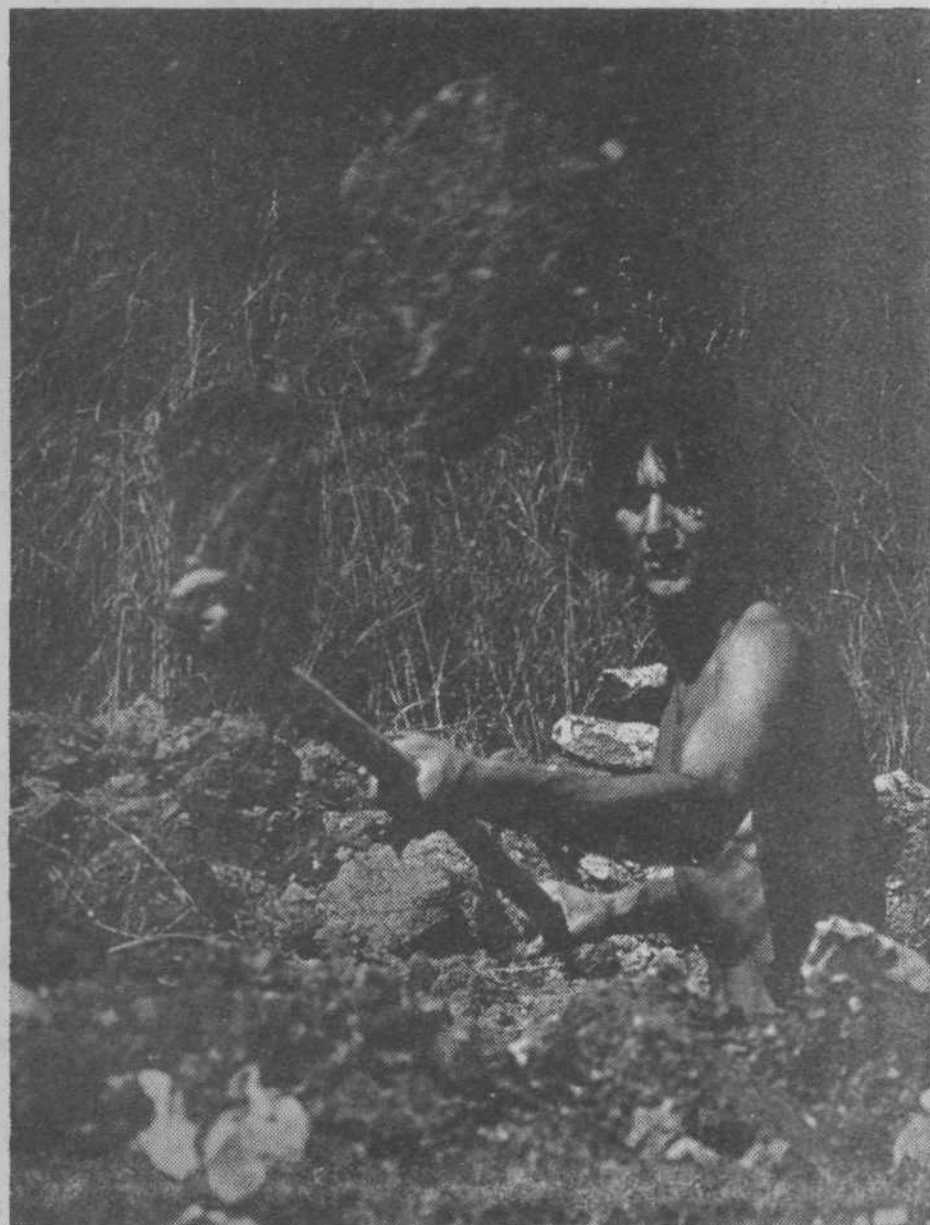
za katere vesta le dva.

Zgubljena pisma, mrtvi

in vajin strah.

Sivi dnevi in vajin strah.

ŠTEFKA HLEBEC, 7. č
OŠ Ketteja in Murna

Lipoglav 1979 V.

Foto: MIRAN TODORI

Ne vem kako naj naslovim to pesem — čisto zares ne

včeraj sem šel v knjižnico
in sem rekel:

»rad bi nekaj izvirne slovenske poezije, prosim!«

»samo trenutek,«

je odvrnila knjižničarka,

nato pa se je vrnila s kupom knjig v rokah

»tole bo,« je rekla in jih položila predme

jaz sem jih pograbil

in se vsedel za mizo v bližini in sem bral

tomaž šalamun:

poker

romanje za maruško

sokol

imre

druidi

praznik

turbine

amerika

ivo svetina:

plovi na jagodi pupa magnolija do zlatih vladnih palač

heliks in tibija

botticelli

vaša partijska ljubezen očetje! herojska smrt življenja

milan jesih

uran v urinu gospodar

legende

matjaž hanžek

iščemo pesmi, kje so?

niko grafenauer

večer pred praznikom

stiska jezika

štukature

to je bilo skoraj vse

zato sem kmalu odšel

zunaj bi me skoraj povozil avto

igor žagar

Galebi

Foto Blanka Hrovat

POT

Bosa stopam po poti..
Nič kolikokrat prehojeni.
Ravna je —
a vsak mora narediti
nešteto ovinkov,
da pride do konca —
na vrh ali na dno.

Kam me vodijo koraki?
Strah me je.
Hodim z zaprtimi očmi.
Bom pravočasno spregledala?
Že čutim hlad,
ki se mi zažira v stopala.

ZDENKA BOŽNAR

RAZMIŠLJANJE

Razmišljam.

Slonim ob oknu.

Med hišami leži sivkast mrak.

Kaj je življenje?

Je življenje delo, pesem, ples,

treskanje bomb, žvižganje granat,

biserna rosa na trati,

bel oblak na nebu,

spomladanski dež,

nevihta z bliski in gromom,

rdeči sončni vzhod?

MATEJA KOS, 8. b

OŠ Jože Moškrič

Negotov korak se ustavi pred vrati.
Potem zazvoni.
Rezko in prodorno.
Razgovor pri vratih ne seže do kuhinje.
Potem zaprem vrata in jih zaklenem. Počasi grem v kuhinjo.
Sama sem doma.

Nihče ni slišal tihih korakov pred vrati.
Zazvonil je telefon.
Pogovor je tih in vsakdanji.
In zunaj prozoren dan.
Pogovor postaja zanimiv.
Krik zvonca: »Odprite!«
»Dober dan!«

TANJA MIHALIČ

PUNČKA IZ CUNJ

v rokah sem jo držala. majhno drobceno neobgljeno. stali so okoli mene in niso verjeli. niso verjeli da lahko že napol odraslo dekletu prenaša okoli punčko iz cunj. jaz pa sem jo le močno držala in jih skušala razumeti. toda poskušala sem zaman. kaj res nihče ne vidi koliko mi pomeni ta mala punčka. res nihče ne vidi da jo imam rada. zakaj se smejeje vi ki ljubite svoje avtomobile in dekleta noči. kar recite da sem kot otrok ki mu hočejo iztrgati najljubšo igračo. seveda sem otrok in tudi ta punčka je otrok. ni se rodila pa je vendar otrok. niso vsi ki so se rodili otroci. moja punčka se je rodila ko ni bilo pri meni nikogar. potreba po človeku jo je ustvarila. samo cunje so ležale okoli in nič drugega pa je vendar vredna ljubezni. zgražate se vi ki se ljubite z jeklom zlatom svilo. pustite mi jo prosim res je ne morem podariti sošolki, za rojstni dan. če mi jo vzamete me izropate kajti ona je otrok ljubezni. njo moraš ljubiti, z njo ljubiš sebe in druge. ne morete mi vzeti ljubezni. ljudje! človek ki je ustvaril to umet-

nino se je našel. ljudje! ne hodite okoli kot kos mehke neobdelane glin. ljudje! sebe morate še ustvariti!?

binca černe

Kljubovanje

Foto TOM

O SREČNO JAZ SONCE
RADOSTNO ZDAJ VZHAJAM SPET
SAJ VEM

KO BOM GORELO
Z NAJVEČJO MOČJO
BOM RAZVNELO MLADE
PARE LAČNIH SRC

V RITMU LJUBEZNI
BODO PLESALI NA
MOJIH ZLATIH ŽARKIH

A KO BOM ZAHAJALO
BODO Z ZANIMANJEM
PRIČAKOVALI NOVI DAN

DRUGI PA
DRUGI PA BODO DEJALI
DA
DA
DA SPLOH NISEM SIJALO
DA SO ME ZAKRIVALI
ČRNI OBLAKI

TODA V RESNICI
SO LE STALI
IZZA TRMASTIH VRAT

ANDREJ GOLOB
VI. gimnazija

PUSTI, PUSTI ME LETETI

NA ZELENA TLA SE JE
POTAPLJAL RUMEN LIST
JESENSKEGA DREVEŠA
RAHLE SAPICE SO GA ZIBALE
NA MEHKIH VALOVH
SKRIVNOSTNO DIŠEČEGA ZRAKA
MAJHEN VRTINEC GA JE ŽELEL
POSRKATI VASE
PITI NJEGOV NAPOJ
BOŽATI NJEGOVO TELO
A ON
NEMOČEN BREZ ŽELJA
IN HOTENJ
BREZ ISKANJ PRISTANIŠČ UŽITKOV
VRTINCU V GRLO SOLZ DRVEČ
NJEGOVA NEMOČ NIKAMOR
ZLIVA MOČ VRTINCU, SEMI!

BINCA ČERNE

AH

Ljubim te,
je rekel moški,
ki se je rodil
pred četrto stoletje
ob 23.45 minut
bil je četrtek
in menda je bil splošno iz ljubezni,
ljubim te,
je rekel in počakal.
Ženska
(malo prej je izsilila prednost
na prehodu za pešce,
v torbici ima slike
nekih moških
in se šprica po laseh
z VIORO VIO lakom)
je slišala
ljubezen na njegovih ustih
in jo pogoltnila
s požirkom gin tonica
ravno takrat,
ko je par pri sosednji mizi
naročal
dvakrat sadno kúpo, prosim.
Potem
je z našobljjenimi ustnicami
rekla
AH
kot da
nima besed
ob besedah: ljubim te.
V resnici pa je ošinila
svojo bedasto podobo
v ogledalu za
njegovim hrbtom
in se spet zaljubila vase.

DARJA

Letni časi v soncu

REKA JE TEKLA
POTOKI SO
REZALI SRCA
DA JE REKA TEKLA
Z NJIHOVO KRVJO
OBALA JE DAROVALA
PTICE
REKA JE VEDNO
ŠUMELA
TEKLA
IN TEGA NI VEDELA
PTICA JI JE PELA
PESEM O VALOVH
KO JE REKA ZAJOKALA
KAKO JO JE BOLELA PESEM
KO JE SPOZNALA SVOJE
VALOVE
PESEM:
IN BOLEČINE BELIH KOSTI
PTIC PEVK
NA DNU STRUGE
SO JI ODPRLI POT
K SEBI

BINCA ČERNE

VEČERI ZAPRTIH VRAT

Govoriva, večerni sprehod in takole, zlizana patetika! Tik poleg tebe stojim in vendar sem daleč: dotakniti se me hočeš, sežeš v prazno, čeprav tik poleg tebe stojim. Smešno: kadarkoli drugič, kjerkoli drugje, s komerkoli drugim, večno upanje. Le nocoj same napačne besede. O ljubezni? Nič ne umre, drugje živi, drugače, pojdi in išči! Ne, ti govoriš, govoriš, besede me prekrivajo, mah se nabira in gobice. Vse je vse-

lej enako zlagano? Pravijo, da pomaga, če koga ubiješ, predlagam. Osuplost: si nor? Pravijo, da tudi to pomaga. Ne glej me tako, nisem človeški, da bi upal. Deklarativno: res, meša se ti, pika, konec. Poglej naokoli, pogledaj ljudem v oči! Nekoč izveš. Iščejo nam sodnike, rablje — kdo bo sodil njim?

ANDREJ BLATNIK

ko zanižim in je
vse temno
vidim tvoje lase
še temnejše

janez zalaznik

VRTILJAK IN POTOVALEC

Marjana Moškrič iz Zadvara, študentka primerjalne književnosti, za naše bralce ni popolnoma novo ime. To pot se nam predstavlja z novejšo izpovedjo — začetniški njeni koraki v svet umetniške izpovedi so že mimo.

brezbarvni pajaci izgubljeni v lastni zavisti tujega hrepenenja
tujega poželenja blede deklice v iskanju vročih valov
mrzlih valov le jalov utrinek le blede iskalec iz tujih zim
le mrzla senca še v dnevnu belem zrcal le tuja slutnja rož črnih in sivih
le šepet utopljenecv sanjskih puščav

pa vendar je bila samo jesen dolga jesen mnogih pozabljenih oči
bila je le zima globoka zima polna pijancev
in v bele izbe še vedno vodijo velike trde spolzke stopnice
in steklena in koščena so obličja poznih gostov
in blede oči hlatajo za zadnjimi ogorki norih poletij
in le megla vstaja v prazni tišini in prerumena hodí za njim
in ni je nazaj nazaj v mesečino sivih studencev

ker je deček za dimno zaveso zaman prižigal svojo ubogo leščerbo
ker je ni nazaj med bele jalove kamne
nazaj v mesečino sivih studencev
nazaj med temne topole dolgih noči
in zdaj polskati čudežno lilijo bledega poletja
in zdaj podariti bratu desetemu pogačo z zlatim prstanom
in pokazati demonu svetlemu trde kristale pozebe
a prekoščena in presteklena so obličja poznih gostov

pa čudni pajaci pa blede deklice
pa stene prebele čudežnih vstajenj
in kratki so dnevi kratka so leta
bela brozga jih škropi
v beli noči z belim vetrom
ob beli sencí na sprehod
v kratkem dnevnu pol koraka
v beli noči čevelj cel
v letu belem milje milje
dolgo kratko je nebo

ej čudni pajaci ej blede deklice
strah ki ostane četudi odide
star dolg je iz dneva v dan mlajši
in za vse plačaš sam
in pajek v tvojih očeh tke svojo mrežo
in kratki so dnevi kratka so leta

ej vi
odnesel je satan rožice
pisane rožice iz lesa
odnesel je veter pentljice
pisane pentljice iz pijavk
prinesel je človek skrinjico
pisano skrinjico čudežno

in igla riše ličece lepe blede deklice
in britev boža srčece lepi blede deklici
kopitljač pa se reži zavistno se reži pajac
zavistno trebi si zobe tujega hrepenenja brezbarvni pajac

ej stekleni pajaci ej blede deklice
puščava se vsipa v močvirje
v zrcalih steklen je odsev
brez dna so svilene besede
brez imena je čudežni krst
ej vi brezbarvni
obiti streti poteptati
je ni mesečine sivih studencev
je ni nazaj med bele jalove kamne
ej vi brezbarvni stekleni
ej vi

so le črna brezna mu ostala jalovemu utrinku pozne noči
topla beseda le za trenutek le za trenutek kratke poti
brez globin so brezna mu ostala
IN ZAŽGATI

ZAŽGATI
PAPIRNATE ROŽE

NAŠA SKUPNOST — 25. MAJ

Umetniška priloga: Ureja Komisija pri uredniškem odboru Nes, zanjo odgovarja Marjan Moškrič.

MARJANA MOŠKRIČ